

FOTO: İşhan Erding

'Yarıda kalmış bir yolculuğun ardından on yıl süren bir veda'

Hratch Tchilingirian

18.03.2019

GÜNCE

Ocak 2007'de Hrant Dink'in uğradığı suikast Mutafyan'ın üzerinde şok etkisi yarattı, çünkü o da gitgide daha sık ölüm tehditleri almaya başlamıştı. Aynı yılın Haziran ayında, Ankara'ya gidip Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt'la görüştü; bu, bir dinî lider için epey sıradışı bir ziyaretti ama aynı zamanda Türkiye'de Kilise ve cemaatin devletle ilişkisinin ne kadar çetrefilli olduğunu da orta koyuyordu.

Oxford Üniversitesi Şarkiyat Çalışmaları Fakültesi öğretim üyesi Hratch Tchilingirian, Patrik Mutafyan'ın vefa üzerine internet gazetesi CivilNet için geniş bir makale kaleme aldı. Bu makaleden bölümler sunuyoruz.

Patrik Mesrob Mutafyan, Ermeni Kilisesi'nin yakın tarihindeki en cesur, en ilkeli ve en ileri görüşlü liderlerde Gençliği, karizması, güçlü dinî ve idari önderliği, patrik seçildiği dönemde Türkiye'deki Ermeni toplumunun il duyduğu vasıflardı. Ancak on yıl süren hastalığı, cemaat yaşamında yeni bir dönemin başlamasına yönelik hayallerinin gerçekleşmesini engelledi.

Heybetli görünümüyle, İncil'de anlatılan karakterlerden biri gibiydi; düşünce biçimi ise çağa uygun, yaratıcı v amaca dönüktü. Her şeyden önce, bir din adamı ve dinî önder olarak, derin bir manevi dünyası vardı ve vaa ettiği inanca uygun şekilde yaşamaya gayret ediyordu. Ağabey sevgisiyle, ciddi bir vakit ayırıp emek verdiği ç sayıda genç için ilham kaynağı ve rol modeli olmuştu.

(...)

Ocak 2007'de Hrant Dink'in uğradığı suikast Mutafyan'ın üzerinde şok etkisi yarattı, çünkü o da gitgide daha ölüm tehditleri almaya başlamıştı. Aynı yılın Haziran ayında, Ankara'ya gidip Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt'la görüştü; bu, bir dinî lider için epey sıradışı bir ziyaretti ama aynı zamanda Türkiye'de Kilise ve cemaatin devletle ilişkisinin ne kadar çetrefilli olduğunu da orta koyuyordu. Mutafyan, neden Başbakan'la d de ordunun başındaki kişiyle görüşmek istediği sorulduğunda, Hrant Dink'in güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğü yönünde iddialar olduğunu, bu yüzden ordunun liderine "Ermenilere ne tavsiye edersiniz? Ne yapmalıyız?" sorusunu sormak istediğini söyledi.

(...)

Tüzel kişilik sorunu

Tarihsel olarak 'Konstantinopolis Ermeni Patrikliği' olarak bilinmesine –ve Ermenicede hâlâ bu anlamdaki 'Badriarkutyun Hayots Gosdantnubolso' adıyla anılmasına– rağmen, Bizans'ın eski başkentine atıfta bulunm tabu niteliği taşıyor, 'Konstantinopolis' siyaseten yüklü bir terim olarak görülüyor. Nitekim, Başepiskopos Mı patrik seçilmesinden birkaç ay önce, Türkiye'de bir televizyon kanalı tarafından, önceki patriğin cenaze töre kiliseye üzerinde Ermenice 'Konstantinopolis Patrikliği' ibaresinin bulunduğu bir çelenk koymakla "suçlanmı: Benzer şekilde, Ortodoks dünyasının Konstantinopolis Ekümenik Patriği olarak tanıdığı Rum Patriği, Türkiye resmî ağızlarca, Patrikhane'nin bulunduğu semtin adıyla, 'Fener Patriği' olarak anılıyor. İki patriklik de, yasal

statüden mahrum olmaları nedeniyle, yasal tasarruflarda bulunamıyor. 96 yıl önce kurulan Türkiye Cumhuriyeti bu iki kurumu tüzel kişilik olarak tanımayı reddediyor.

Mutafyan'ın kazandığı patriklik seçimlerinden önce, devlet onun aday olması konusundaki memnuniyetsizliğini koymuştu. Başepiskopos Mutafyan, 1990 yılındaki patriklik seçimleri sırasında Patrikhane Genel Sekreteri olarak resmî açıklamalar yapmış, 1998'deki seçimde ise Türkiye devletinin tercih ettiği adayı desteklemeyip, 'halkın kampanyasına liderlik etmişti. Bu seçimlerde yaşanan hareketlenme, cemaatin yeniden aktif hale gelip, hükümet meseleleri ve siyasetle ilgilenmeye başlamasına vesile olmuştu. Mutafyan bir grup genç ve ilerici Ermeni'yi çöplüştürmüştü, onların cemaatin meselelerine müdahil olmalarını sağlamıştı. Bu gençler arasında yer alan Hrant Dink 1990'ların başlarında Patriklik adına konuşan sözcülerden biri oldu; Agos'u kurma fikri de o dönemde filizlenen sesle konuşmaya duyulan açlık ve Ermeni Kilisesi'ni ve genel olarak cemaat kurumlarını çevreleyen 'varoluş meseleleri dile getirme arzusu, Nisan 1996'da bu iki dilli gazetenin kurulmasının kıvılcımı oldu.

Ermenistan ve Diaspora'da eleştirildi

Patrik Mutafyan, yaptığı açıklamalar ve izlediği politika nedeniyle, Ermenistan'da ve Diaspora'da sürekli olarak eleştirildi. Özellikle Katolikos'u açık bir şekilde eleştirdiğinde; Kıbrıs'taki Melkonyan Okulu'nun kapatılmasına çıktığında; Türkiye'nin iç siyasetiyle ilişkili nedenlerle, yabancı parlamentoların Soykırım'ı tanımamasına karşı konuştuğunda; İstanbul'dan Eçmiyadzin'e, Diaspora'daki çeşitli çevrelere kadar, birçok yerden gelen sert eleştiriler kaldı. Bir Ermeni partisinin gazetesi, Mutafyan'ın "kontrolden çıkmış emperyal hırslarla, eksantrik düşüncelerle cemaatlere ihraç ettiği" şeklinde, akıldışı bir uyarıda bulunmuştu.

Mutafyan, 1998'in Haziran ayında, Fransa Parlamentosu'nun Ermeni Soykırımı'nı tanınması üzerine yaptığı konuşmaları manşetlere çıkıttı. "Türkiye Ermeni cemaati iki ateş arasında. Ermenistan devleti, Ermeni diasporası ve Türkiye hükümetinin farklı farklı görüşleri ve kanaatleri var. Bu üç odak birbirini hedef aldığı anda, biz tam ortada kalırdık demiyorduk.

Son derece korunmasız bir cemaate liderlik etmek zekâ, diplomasi, sabır ve muhakeme gerektiriyordu. Kuşluk Mutafyan herkesi (Ermenistan, Diaspora ve Türkiye'yi) memnun etmedi, fakat göreve geldiğinde, daha en başta sorumluluğunun, cemaatinin çıkarlarını her şeyin üzerinde tutmak olduğunu söylemişti.

Cemaatin temsili tartışması

2000'li yılların başlarında, Patrik Mutafyan ile Hrant Dink arasında, özellikle, kritik bir mesele olan, devlet tarafından cemaati kimin temsil etmesi gerektiğine dair sert anlaşmazlıklar doğdu. Bu konudaki siyasi tavır ve usullere tartışma birçok kez medyaya yansıdı. Ancak iki tarafın da, Türkiye devleti ve toplumu ile ilgili temel meselesi azınlıklara karşı devlet tarafından tesis edilmiş olan ayrımcılık ve azınlıkların haklarının gasp edilmesi. Patrik Hrant Dink'in cenaze töreninde yaptığı konuşmada, toplumda yaratılan Ermeni düşmanlığına dair üzüntüsü getirmiş, "Devletimizin ve Türk halkının, Ermenilerin binlerce yıldır bu topraklarda yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olduğuna, yabancı ve potansiyel düşman olmadığımızı kabul edeceklerine, bizlerin düşman olarak algılanmamıza neden olan uygulama, tutum ve zihniyeti değiştirmek için okul kitaplarından ve okullarımızda

başlayarak toplumdaki bu Ermeni düşmanlığını yok etmeye yönelik çalışmaların ivedilikle ele alınacağına da hâlâ koruyoruz" demişti.

Mutafyan'a karşı kampanya

Hrant Dink'in kamusal bir figür haline gelmesinden çok önce, 1980'li yılların sonlarında, medya ve yargı arac adamlarına (cemaatin dinî liderlerine) karşı kampanyalar sürdürülüyordu. O dönemde genç, lafını sakınmay episkopos olan Mutafyan da, sansasyonel gazete manşetleriyle, tahmin edilebileceği gibi, haksız yere, "Türk terörist eylemleri" desteklemekle suçlanıyordu. Hakkında açılan çok sayıda mantık dışı davadan biri özellikle çekicidir. 1987'de, tarihî yapıların korunmasına ilişkin mevzuata aykırı hareket ettiği yönünde suçlamalarla, İ ceza mahkemesinde yargılandı. Bir savcı tarafından, Ermeni Patrikhanesi'nin balkonunun su sızdıran çatısının yapı malzemesiyle (eternit) kaplamakla suçlanmış; iki ila beş yıl arası hapis cezası istemiyle hâkim karşısına u Dink'in yargılanması sırasında ortaya çıkan gizli bir rapor, Mutafyan'ın, "Ermeni milliyetçisi eğilimleri" nedeni istihbarat servisi tarafından izlendiğini gösterdi.

Mutafyan patrik seçilmesinin ardından, ince ve ihtiyatlı bir dille Kilise'nin ve cemaatin haklarına saygı göster ederken, devletle bir 'modus vivendi' (geçici anlaşma) geliştirebilmişti. 2001'de Ankara'ya yaptığı bir ziyarette Başkan'na "Türkiye Ermenilerinin çıkarlarının devletin çıkarlarıyla aynı doğrultuda olduğunu, cemaatin soru tartışılması gereken yerin Meclis olduğunu" söyledi.

Mutafyan'ın patrik seçildiğinde karşılaştığı en büyük güçlüklerden biri, İstanbul'daki 33 Ermeni kilisesinde gö yeterince eğitim almış, yeterli sayıda din adamı bulunmamasıydı. Yıllar içinde, bu göreve aday olabilecek ge eğitti ve ruhban olarak takdis etti. O gençlerin birçoğu halen Patrikliğin hizmetinde çalışıyor.

(...)

Türkiye Ermenileri Patrikliği, pek imrenilecek bir konum değil. Türkiye'deki Ermeni cemaati, dinî ve sivil önde aidiyetleri ile devlete sadakatleri arasında sürekli olarak bir denge tutturmak zorundalar. Mutafyan, bir söyl durumu şu sözlerle açıklamıştı: "Türkiye'de her Ermeni, şahsiyetinde üç unsurla büyür: Türkiye vatandaşlığı, Ermenilik, nüfusun ezici çoğunluğunun (yüzde 99) Müslüman olduğu bir ülkede taşıdığı Hıristiyan inancı...

Kategoriler

Güncel

İLGİLİ HABERLER
